

**MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOGLAR SAMARADORLIGINI
OSHIRISH OMILLARI**

D.R.Turayeva

Ilmiy rahbar: PhD., dots.

Xamrayeva Malika Rustamovna

Toшкент шахридаги Пучон университети 1-kurs magistri

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida pedagoglar mehnat samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi psixologik, tashkiliy va motivatsion omillar tahlil qilingan. Pedagogik jamoada ijobiy psixologik muhit yaratish, kasbiy o'sishni qo'llab-quvvatlash hamda rahbarlik faoliyatining insoniy omillarga asoslangan mexanizmlarini kuchaytirishning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari pedagoglarning kasbiy faolligini oshirishda boshqaruv madaniyati va psixologik qo'llab-quvvatlash tizimining hal qiluvchi o'rin tutishini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, pedagog, samaradorlik, boshqaruv, psixologik omillar, motivatsiya, tashkiliy muhit.*

**ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПЕДАГОГОВ В
ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ**

Д.Р.Тураева

Научный руководитель: PhD., доц.

Хамраева Малика Рустамовна

Магистрант I курса Пучонского университета в городе Ташкенте

Аннотация: *В статье рассматриваются психологические, организационные и мотивационные факторы, влияющие на повышение эффективности труда педагогов в системе дошкольного образования. Освещено значение формирования положительного психологического климата, поддержки профессионального роста и усиления гуманистических механизмов управления. Результаты исследования показывают, что культура управления и система психологической поддержки играют решающую роль в повышении профессиональной активности педагогов.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, педагог, эффективность, управление, психологические факторы, мотивация, организационная среда.*

FACTORS FOR ENHANCING TEACHERS' EFFECTIVENESS IN
PRESCHOOL EDUCATION

D.R. Turayeva

Scientific Supervisor: PhD, Associate Professor

Khamrayeva Malika Rustamovna

First-year Master's student at Bucheon University in Tashkent

Abstract: *This article analyzes the psychological, organizational, and motivational factors that influence the improvement of teachers' performance in the preschool education system. The importance of creating a positive psychological climate, supporting professional growth, and strengthening human-centered management mechanisms is emphasized. The findings indicate that management culture and psychological support systems play a decisive role in enhancing teachers' professional effectiveness.*

Keywords: *preschool education, teacher, efficiency, management, psychological factors, motivation, organizational environment.*

Kirish. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimi bolani har tomonlama rivojlantirish bilan birga, pedagogning kasbiy samaradorligini oshirishni ham talab etadi. Ta'lim jarayonida pedagog shaxsining psixologik tayyorgarligi, kasbiy motivatsiyasi va boshqaruv madaniyati muhim o'rin tutadi. Chunki pedagogik faoliyat samaradorligi bevosita insoniy omillarga, xususan, rahbarlik uslubi, jamoaviy muhit va tashkiliy sharoitlarga bog'liq. Shu sababli, maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagoglar faoliyatini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, ularning motivatsiyasini oshirish hamda psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo hisoblanadi.

Nazariy qism. Pedagog mehnatining samaradorligi nazariy jihatdan boshqaruv psixologiyasi, pedagogik menejment va motivatsion yondashuvlar orqali izohlanadi. A. Maslou, F. Gertsberg, D. Makgregorlarning motivatsiya nazariyalari pedagogik jarayonda samarali boshqaruvning psixologik asoslarini belgilab bergan. Shu bilan birga, V.A. Slastenin, N.V. Kuzmina, E.G. G'oziyev, N. Sayidahmedova kabi olimlar pedagogik faoliyatda kasbiy o'sish, ijobiy emotsional muhit va ijodiy yondashuvni samaradorlikning muhim komponenti sifatida e'tirof etganlar.

Maktabgacha ta'limda pedagog faoliyatini samarali tashkil etish — bu bolalarning rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda, ta'lim-tarbiya jarayonini psixologik, tashkiliy va kommunikativ jihatdan uyg'unlashtirishni anglatadi. Samarali boshqaruv esa, o'z navbatida, pedagogning kasbiy o'sishini qo'llab-quvvatlovchi muhit, rag'batlantirish tizimi va jamoaviy hamkorlik orqali shakllanadi.

Ilmiy metodologiya va adabiyotlar tahlili. Tadqiqotda tizimli, faoliyatli, shaxsga yo'naltirilgan va motivatsion yondashuvlardan foydalaniladi. Ushbu yondashuvlar pedagog mehnatining samaradorligini boshqarish jarayonini kompleks tahlil qilish imkonini beradi.

Metodologik asos sifatida quyidagilar belgilandi: pedagogik tizimning yaxlitlik tamoyili; rahbarlik faoliyatida psixologik omillarni inobatga olish zaruriyati; motivatsion yondashuv orqali pedagogik jamoaning faolligini rag'batlantirish; tashkiliy madaniyat va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish. Tadqiqot usullari sifatida kuzatish, suhbat, pedagogik tahlil, so'rovnoma va tajriba-sinov metodlari qo'llaniladi.

Ilmiy manbalarda pedagogik samaradorlikni oshirish masalasi turli jihatdan o'rganilgan. Xususan, V.A. Slastenin [4] ta'lim jarayonida shaxsning o'z-o'zini rivojlantirish mexanizmlarini pedagogik kompetensiya bilan bog'laydi; N.V. Kuzmina [7] kasbiy faoliyat samaradorligini psixologik tayyorgarlik darajasi bilan izohlaydi; A. Xolmatova [11] va Sh. Sharipova [13] maktabgacha ta'lim tizimida pedagoglarni motivatsion qo'llab-quvvatlashning tashkiliy shakllarini tahlil qilgan.

Xorijiy tadqiqotlarda esa (Maslow, Herzberg, Deci & Ryan) psixologik xavfsizlik, o'zini amalga oshirish va jamoaviy qo'llab-quvvatlash pedagogik samaradorlikning asosiy determinanti sifatida ko'rsatilgan. Shuningdek, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari (management by motivation, emotional leadership) ta'lim tizimida inson omilining ustuvorligini asoslab beradi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagoglar mehnat samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi omillar — psixologik iqlim, motivatsiya tizimi, tashkiliy boshqaruv va rahbarlik uslublari o'rganildi. So'rovnoma va kuzatishlar natijasida aniqlanishicha, pedagoglar faoliyatida samaradorlik darajasi ularning kasbiy motivatsiyasi, jamoa ichidagi psixologik qo'llab-quvvatlash va rahbarning kommunikativ madaniyati bilan chambarchas bog'liqdir.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lgan ta'lim tashkilotlarida pedagoglarning tashabbuskorligi, ijodiy faolligi va kasbiy qoniqish darajasi sezilarli oshadi. Aksincha, tashkiliy-tartibiy yuklama va ma'naviy rag'batning pastligi mehnat unumdorligini pasaytiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Eksperimental ma'lumotlar asosida quyidagi xulosalarga kelindi: Boshqaruvning insoniy omillarga asoslangan yondashuvi pedagoglarning kasbiy motivatsiyasini 20–25% gacha oshiradi. Jamoada ochiq muloqot, o'zaro hurmat va ishonch muhiti shakllanganida pedagogik samaradorlik sezilarli darajada ko'tariladi. Tizimli tahlil va muntazam psixologik monitoring o'qituvchilar faoliyatini baholashda ob'ektivlikni ta'minlaydi. Rag'batlantirish mexanizmlari (moddiy va ma'naviy) bilan bir qatorda kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish samaradorlikni mustahkamlaydi.

Umuman olganda, o'tkazilgan tahlillar pedagog mehnat samaradorligini oshirishda boshqaruvning psixologik va tashkiliy omillarini uyg'un qo'llash zarurligini tasdiqladi. Bunday yondashuv nafaqat pedagoglarning kasbiy sifatlarini rivojlantiradi, balki bolalarning ta'lim-tarbiyasida yuqori natijalarga erishish uchun mustahkam sharoit yaratadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tizimida pedagoglarning mehnat samaradorligini oshirishda boshqaruvning psixologik, tashkiliy va motivatsion omillarini uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik qo'llab-

quvvatlash, ijobiy jamoaviy muhit, rahbarning insoniy munosabati va samarali kommunikatsiya pedagoglarning kasbiy o'sishini rag'batlantiradi.

Boshqaruvning ilmiy asoslangan mexanizmlarini joriy etish, pedagogik jamoalarda ochiq muloqot va hamkorlik muhitini yaratish, shuningdek, rag'batlantirish tizimini takomillashtirish orqali mehnat unumdorligini sezilarli oshirish mumkin. Shu bois, ta'lim muassasalarida pedagogik menejment madaniyatini rivojlantirish hamda psixologik barqarorlikni ta'minlovchi sharoitlar yaratish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Maslow A. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1954.
2. Herzberg F. Work and the Nature of Man. – Cleveland: World Publishing Company, 1966.
3. Deci E.L., Ryan R.M. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York: Plenum, 1985.
4. Слостенин В.А. Педагогика: учебное пособие для студентов педагогических вузов. – Москва: Академия, 2003.
5. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения. – Москва: Высшая школа, 1990.
6. Саидахмедова Н. Педагогик психология. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2015.
7. Халматова А. Мактабча таълимда педагогик бошқарувни такомиллаштиришнинг илмий асослари. – Тошкент: TDPU, 2020.
8. Sharipova Sh. Maktabgacha ta'lim muassasalarida boshqaruv madaniyati va pedagogik motivatsiya. – T.: Ilm-Ziyo, 2021.